

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: oponentka

Autor/ka práce: Bc. Filip Klicnar

Název práce: Nové formy cestovního ruchu a jejich vliv na město

Vedoucí práce: PhDr. Jan Balon, PhD

Oponent/tka: doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

Navržené hodnocení: E (F)

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Z tohoto hlediska hodnotím práci stupněm D-E. Cíl práce je formulován jasně a závěry mu odpovídají, struktura práce je však poněkud nestandardní.

Cílem práce je zjistit, jak ve vzájemném působení nízko nákladové letecké společnosti (NNA), sdílené ubytování v podobě Airbnb a motivace lidí, kteří tyto služby využívají, ovlivňují společenskou, ekonomickou a geografickou podobu měst, a to s využitím příkladů Barcelony a Prahy, pokud jde o vliv NNA a Airbnb [s.2]. Na základě studia literatury a dílčích empirických analýz dospěl autor k těmto závěrům:

- 1. „NNA vytvořily nový druh turistů“, které nazval nezávislími urbánními cestovateli. „Jde o mladé generace postmaterialistů, kteří se snaží vyhnout tradičnímu masovému turismu a namísto něj hledají nová autentická místa“. Vyhýbají se tedy tradičním turistickým centrům a míří spíše „do vnitřního města, kde se mohou vyhnout masovému turismu“ [s.93-94].*
- 2. „Airbnb rozšiřuje ubytovací prostor do tradičně rezidenčních oblastí vnitřního města“, což autor charakterizuje jako turistickou gentrifikaci. Turistifikace a turistická gentrifikace se tak „šíří z center měst do dalších oblastí vnitřního města, [což] přináší nové druhy komercializace a komodifikace lokálního života, který slouží jako atrakce pro cestovatele.(...) Cestovatelé se tak dostávají do stejné pasti jako masoví turisté“. [94-96].*
- 3. Krom toho tito nezávislí urbánní cestovatelé bydlí primárně u hostitelů, kteří patří ke stejné společenské skupině jako oni – ke kosmopolitní spotřebitelské třídě. Tito lidé mají podobné vzorce chování, názory a také přístup k městu. (...) Ostatní vrstvy společnosti – hlavně nižší socioekonomické třídy jsou následkem turistifikace a zdražování gentrifikovaných čtvrtí nuceni stěhovat se z oblastí vnitřního města na periferii či mimo město“. Zároveň jsou odtud také vytlačováni „různí nežádoucí jedinci a skupiny“. (...) „Veřejný prostor je tak privatizován či měněn na semiveřejné prostory a tím je znemožněno jeho plnohodnotné využití“ [95].*
- 4. To vše“implikuje také širší společenské konsekvence“, zejména prohlubování socioekonomických nerovností na úrovni města či na úrovni měst, které těží z globální propojenosti a koncentrace zdrojů, oproti zbytku společnosti“ [95].*

Pokud jde o strukturu práce, v první řadě postrádám kapitolu věnovanou metodě. V úvodu autor práci charakterizuje jako teoretickou s dílčími empirickými analýzami a konstatuje, že vycházel „z obecné a urbánní sociologické literatury doplněné o literaturu z oborů geografie a ekonomie“ a dílčí empirické analýzy dat získaných z Eurostatu, dále dat poskytnutých Letištěm Václava Havla a

serveru Inside Airbnb omezil na popisnou statistiku. To však podle mého názoru nejsou dostatečné informace.

I v teoretické práci je potřeba postupovat systematickým způsobem, s nímž by vedle cíle teoretického úsilí měl být čtenář seznámen. Obojí (cíle a postup teoretické práce) v textu zcela chybí, stejně jako explicitní formulace teorie, k níž se došlo, a alespoň nástin cest jejího prověření. Rovněž tak data, byť jde jen o dílčí analýzy, by měla být zhodnocena z hlediska možností zobecnitelnosti závěrů na nich založených a diskutovány měly být podmínky jejich platnosti. Rozsáhlou kapitolu nazvanou Diskuse, autor charakterizuje jako diskusi všech získaných poznatků „v kontextu teoretických východisek a další relevantní literatury“. V tomto ohledu však bohužel téměř žádnou návaznost nevidím. Kapitola týkající se teoretických východisek je věnována neoliberalismu a globalizaci, gentrifikaci a sociální exkluzi, rozlišení veřejného a soukromého prostoru a produkci sociálního prostoru. V diskusi se autor zabývá sociografickou restrukturalizací měst, „kreativizací měst“, odcizením a periférií, chimérou autenticity a širším kontextem, jedna subkapitola nese název „Tourism as Growth Machin“. Možná stačilo jednotlivé subkapitoly uzavřít klíčovými sděleními a v celkovém závěru Diskuse explicitně ukázat návaznost mezi nimi. Chtít po čtenáři, aby rozklíčoval autorovy záměry, považuji v diplomové práci za začátečnickou chybu.

2. Opírá se autor o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Z tohoto hlediska hodnotím práci stupněm A (s výjimkou uvedenou níže).

Seznam literatury je tematicky široce rozkročen a představuje téměř 7 stran knižních titulů časopiseckých statí a dalších zdrojů převážně v angličtině. Nejsm sto posoudit (vzhledem ke své specializaci), zda zde nechybí nějaký zásadní titul týkající se sociologie turismu, nicméně mne zarazilo, že se autor prakticky vůbec neopírá o výzkumy zabývající se turismem a turisty, zejména, když významnou součástí jeho práce je typologie turistů. Pokud takové výzkumy neexistují, není ovšem výtka na místě.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich zpracování?

Z toho hlediska je práce podle mého názoru spíše nepřijatelná (hodnotím stupněm E–F).

V úvodu autor konstatuje, že ke svému tématu přistupuje kriticky, přičemž kritický přístup chápe jakožto zaměření „na negativní externality související s vývojem v nedávných letech“ a proto se zaměřuje na autory, kteří jsou kritičtí k socioekonomickému vývoji společnosti“ ale využívá „i analýz, které se snaží o objektivní pojetí diskutovaných témat“ [3]. Není ovšem jasné (v textu není nikde vysvětleno), které externality jsou „negativní“ a proč, stejně jako chybí pasáž věnovaná systematické a zdůvodněné kategorizaci využitě literatury z hlediska „kritických a objektivních“ titulů. Jak už jsem zmínila v první části tohoto posudku, v empirické části chybí jakákoliv reflexe využitých dat.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Z tohoto hlediska považuji práci za nepřijatelnou a hodnotím ji stupněm F.

- A. Název práce, stejně tak jako závěry, se týkají měst obecně. Ilustrační dílčí empirické analýzy se týkají Barcelony a Prahy, což jsou turisticky velmi exponovaná města. Prostřednictvím NNA však lze levněji než dříve cestovat i do menších evropských měst (být třeba v kombinaci s vlakem či autobusem), stejně tak jako se v nich lze ubytovat prostřednictvím Airbnb. Nelze vyloučit, že NNA a Airbnb působí na jiná města než je Barcelona a Praha trochu či zcela jinak. To však autor vůbec nebere v úvahu a bez argumentace, či alespoň výjimky, hovoří o městech v obecné rovině.
- B. Není vůbec jasné, o čem autor opírá své tvrzení, že NNA a Airbnb vytvořily nový druh turistů, jak tvrdí v závěru uvedeném v první části tohoto posudku pod číslem 1. Typologie turistů, kterou předkládá, je odvozena především z úvah jiných autorů a není vůbec konfrontována s empirickými údaji o turistech (pokud taková neexistují, mělo to být explicitně uvedeno), natož pak s využíváním služeb NNA a Airbnb. V této souvislosti je také třeba zmínit fakt, že

typologie není v této souvislosti důkladně propracována: Tabulka 7 (v příloze na str. 108) shrnující typologii, vůbec není propojena s textem (alespoň jsem na ní nenašla žádný odkaz), V tabulce jsem postrádala zdůvodnění některých uvedených typických charakteristik (např. proč je turista niterně řízen a cestoval vnějškově). Autor navíc definuje pouze (masového) turistu a (nezávislého) cestovatele, přičemž však v kapitole 5.5. poukazuje na nové formy cestování (studující, další dočasní obyvatelé měst, různí dobrovolníci, experti apod.), které však v typologii i v závěrech zcela chybí, aniž by vysvětlil proč.

- C. V závěrech autor hovoří pouze o rozšiřování ubytovacích prostor do vnitřního města, v kapitole 4.3.1 však poukazuje na to, že Airbnb je v Barceloně (str. 60) centralizovaná do turistických oblastí města, podobně jako v Praze (str. 64-65). To je zjevný nijak nereflektovaný rozpor.
- D. Není také jasné, oč jsou opřeny závěry 3 a 4, které cituji v první části tohoto posudku a které se týkají charakteristik cestovatelů i jejich ubytovatelů a vztahu mezi NAA a Airbnb na jedné straně a prohlubování nerovností na straně druhé. Minimálně chybí argumentační propojení s příslušnými kapitolami.

Text ve mně vyvolává pocit, že autor měl předem jasno, k jakým závěrům hodlá dospět, a zaměřil se na práce, jež s nimi souzní. Nezáleží na tom, zda tak skutečně postupoval, problém je v tom, že vůbec nezmiňuje, natož aby kriticky zpracoval texty, případně data, které by jeho závěry mohly zpochybňovat. Z tohoto hlediska je diplomová práce spíše než odborným textem účelovou komparací s nepřesvědčivými empirickými ilustracemi.

5. Jsou v práci autora/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých? Z tohoto hlediska nelze práci nic vytknout a hodnotím ji stupněm A.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Z tohoto hlediska hodnotím práci stupněm A.

Z hlediska jazyka a stylistiky nelze práci nic vytknout. Obojí je na vysoké úrovni. Odkazový aparát je veden velmi detailně, nejsem si však jista, zda se autor důsledně drží jedné normy. Normy se neustále inovují a ztrácím tak o nich přehled. K odkazům snad jen toto: není zřejmé, zda Bauman rozlišuje „flanéra“ a „zevlouna“, nebo zda je v citované české knize zevloun překladem flaneura. Není mi proto jasné, zda zevlouna jakožto svého druhu nástupce flanéra chápe autor, či zda je to myšlenka Baumanova. Originál, na nějž autor odkazuje v poznámce 49 na str. s.37, měl rozhodně být uveden v seznamu literatury (česká kniha, totiž vznikla unikátním sloučením několika Baumanových textů). V práci jsem našla jen minimálně překlepů a podobných pochybení.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Autor nepochybně zvládl formální požadavky kladené na odborný text. Je zjevné, že prostudoval či alespoň prošel velký objem literatury a je velmi pravděpodobné, že ho práce stála hodně energie a času. Práce je psaná se zaujetím, ale bohužel příliš jednostranným. Nelze ponechat bez povšimnutí, že text trpí dvěma závažnými problémy. Za prvé je tématicky příliš široce rozkročen a tudíž zůstává na povrchu všech problémů, jichž se dotýká, a to i přes to, že je poměrně rozsáhlý (cca 120 NS vlastního textu). Za druhé si autor, jak se zdá, neosvojil základní zásady odborné práce, a to zejména systematičnost, nutnost závěry explicitně opírat o argumenty a metodickou skepsi.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

1. Co považujete za teoretický výsledek své práce a jak jste k němu dospěl?
2. Na str. 84 píšete, že hlavním kritériem volby Islandu pro Erasmus nejmenovaného fakultního institutu byla „obecná atraktivita místa, nikoli vzdělávací hledisko“. Na základě čeho to tvrdíte? Má být argumentem následující tvrzení v textu týkající účastníků výměny studentů? Oč je opíráte?

9. Celkové hodnocení práce:

Ve dvou z šesti kritérií text neodpovídá požadavkům, které jsou na diplomovou práci kladeny, a to podle mého názoru těm nejdůležitějším (3. kvalita a zpracování použitých zdrojů a dat, 4. kvalita argumentů). Nejsem si vůbec jista, zda to lze považovat za splnění alespoň minimálních požadavků (slovní vyjádření hodnocení E). Osobně jsem toho názoru, že na základě takto argumentačně chatrné práce by neměl být titul Mgr. udělen. Na druhé straně však vím, že diplomové práce podobného ražení tu a tam obhájeny byly. Ponechávám tedy celkové hodnocení otevřené a doporučuji, aby komise s přihlédnutím k průběhu obhajoby zvážila, zda by práce neměla být autorovi vrácena k přepracování.

Datum: 4.6. 2019

Podpis: